

УДК: 792.05-028.27(=161.2):005

ORCID ID <http://orcid.org/0009-0002-1538-7546>DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-27-2025-1.119-126>

УКРАЇНСЬКА АЛЬТЕРНАТИВНА ЕЛЕКТРОННА СЦЕНА: ОРГАНІЗАЦІЯ, МЕНЕДЖМЕНТ ТА МІЖНАРОДНА ІНТЕГРАЦІЯ

Зазулін**Олесь Олегович**

аспірант 1 року навчання,
спеціальності 034 Культурологія,
Прикарпатський національний
університет імені Василя
Стефаника,
м. Івано-Франківськ
oles.zazulin@gmail.com

Oles Zazulin

first-year postgraduate student,
specialty 034 Cultural Studies,
Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University,
Ivano-Frankivsk
oles.zazulin@gmail.com

Анотація. У статті досліджується практика менеджменту альтернативної електронної музичної сцени в Україні як багаторівнева система організації культурних подій, управління спільнотами й підтримки артистів. Проаналізовано специфіку організації рейвів, фестивалів і клубних вечірок, роль промоутерів, незалежних об'єднань і лейблів у формуванні сцени, а також особливості менеджменту музичних спільнот і DIY-підходів¹ у роботі з артистами. Окрема увага надається трансформації форматів подій, зростанню солідарності всередині спільноти та переосмисленню культурної місії музики. Підкреслюється, що ефективний менеджмент у альтернативній електронній сцені поєднує креативність, самоорганізацію та гнучке реагування на зміни, сприяючи стійкості та розвитку культурного середовища в Україні. У дослідженні використано методи якісного аналізу для вивчення організаційних процесів і стратегій менеджменту. Результати дослідження можуть бути корисними для організаторів культурних подій, дослідників креативних індустрій та представників органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: українська електронна сцена, андеграундні рейви, менеджмент музичних подій, промоутери та клуби.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена стрімким розвитком альтернативної електронної музичної сцени в Україні, її зростаючим впливом на культурне середовище та формуванням нових моделей самоорганізації творчих спільнот. В умовах глобалізації, цифровізації та суспільних трансформацій (зокрема війни та соціальних криз) електронна музика стає не лише формою дозвілля, а й важливим інструментом комунікації, солідарності та культурної ідентифікації молоді. Термін «альтернативна» в контексті цього дослідження використовується для опису культурного шару, що існує як альтернатива масовій комерційній електронній музиці (EDM), яка домінує на радіо та популярних музичних платформах. Альтернативність проявляється у відмові від комерційної орієнтації на користь художніх експериментів, у відданості певним нішевим жанрам, а також у принципах самоорганізації (DIY), що ставлять на перше місце розвиток

спільноти, а не отримання прибутку. Незважаючи на зростання популярності електронної музики, питання організації, менеджменту та міжнародної інтеграції цієї сфери залишаються недостатньо дослідженими в українському культурологічному дискурсі. Вивчення механізмів функціонування альтернативної сцени, ролі промоутерів, клубів, лейблів та незалежних ініціатив дозволяє глибше зрозуміти сучасні процеси у сфері культури, а також сприяє формуванню ефективних стратегій підтримки та розвитку креативних індустрій в Україні.

Останні дослідження альтернативної електронної музики та рейвкультури охоплюють соціологічні, культурологічні, урбаністичні та антропологічні аспекти. В англійській літературі ключовими є огляд Т. Андерсон «A 'Rave' Review», а також статті в журналі «Dancescult», де аналізуються питання ідентичності, самоорганізації, впливу технологій і глобалізації. Сучасні монографії, як от збірник «The New Age of Electronic Dance Music and Club Culture», розглядають феномен електронної сцени в міждисциплінарному контексті, зокрема на прикладі Берліна.

В українських дослідженнях А. Бондаренко акцент робиться на історії становлення електронної музики, впливі західних тенденцій, ролі клубів і фестивалів, а також на особливостях локальних сцен (Бондаренко, 2021). Також саме зараз Р. Бабаєв працює над дисертаційною роботою, у якій досліджує українську діджей-культуру, і у своїй статті «Становлення діджей-культури від початку до епохи диско: історико-культурний аналіз» розглядає процес становлення такого відносно молодого явища, як культура діджеїнгу, що є однією з основних складових електронної музики (Бабаєв, 2024). Загалом, наукові роботи підкреслюють, що альтернативна електронна сцена — це складне соціокультурне явище, яке поєднує інноваційність, самоорганізацію та глобальні й локальні впливи.

Метою дослідження є комплексний аналіз організаційних моделей, менеджменту та процесів міжнародної інтеграції української альтернативної електронної сцени. Дослідження спрямоване на виявлення ключових механізмів функціонування цієї сфери, ролі промоутерів, клубів, лейблів та незалежних ініціатив, а також на аналіз взаємодії локальних і міжнародних учасників сцени.

Методологія дослідження. У дослідженні використано комплексний підхід, що поєднує

контент-аналіз матеріалів профільних медіа, кейс-стаді окремих клубів, фестивалів і лейблів, а також огляд наукової та публіцистичної літератури з теми менеджменту культурних подій та розвитку музичних спільнот. Такий підхід дозволяє розглянути як внутрішні механізми функціонування сцени, так і зовнішні чинники, що впливають на організацію та розвиток альтернативної електронної музики в Україні.

Виклад матеріалу дослідження. *Осередки електронної сцени: клуби, фестивалі, регіони.* Українська електронна сцена, як інтегральне поняття, що об'єднує артистів, організаторів, клуби та спільноти електронної музики виростає з культури нелегальних рейвів 90-х і 2000-х років, а нині охоплює як клубні вечірки, так і великі фестивалі. У Києві сформувався активний центр електронної музики, проте останніми роками рух децентралізувався і в інших регіонах (Бондаренко, 2021). У столиці діють легендарні клуби «Closer» та «А» (K41), навколо яких згуртувалися спільноти діджеїв, артистів і меломанів (The clubs, 2016). Команда «Closer», зокрема, створила фестивалі «Strichka» та «Brave! Factory» — визначні події, що щорічно збирають тисячі гостей і стають місцем зустрічі українських та зарубіжних артистів (Eede, 2022). Приміром, «Brave! Factory» з 2017 року проводиться на території київського заводського комплексу (колишній завод «Метробуд»), який організатори перетворюють на масштабний мистецький простір із декількома сценами, барами, зонами відпочинку та інсталяціями (True Music Scene, 2024). Визнання цього фестивалю виходить далеко за межі країни — 2019 року «Brave! Factory» потрапив до десятки найкращих фестивалів світу за версією впливового видання про культуру електронної музики «Resident Advisor» (The clubs, 2016), що підкреслює високий рівень української електронної сцени. Сучасні клуби та фестивалі виконують не лише розважальну, а й важливу соціокультурну функцію — вони стають просторами для експериментів, творчого обміну та формування спільнот, де діджеї відіграють роль лідерів і кураторів музичного досвіду.

Клубні вечірки проводяться регулярно в профільних закладах та на незалежних локаціях. Окрім Києва, власні андеграундні осередки мають і інші міста. Як відомо, у Харкові понад 20 років працює культовий клуб «Живот», відомий своєю відданіс-

то «іншій музиці» та музичній просвіті публіки (Кузубов, 2019). Його місія в просуванні некомерційної електронної музики та підтримці локальної сцени — за словами арт-директора, клуб прагне показати, що андеграунд живий і завжди знайдеться прошарок людей, яким він цікавий (Кузубов, 2019). Подібну роль відіграють і інші простори: у Дніпрі до повномасштабної війни діяв арт-центр «Module» (зі студією, діджей-школою та лейблом), у Львові, Одесі, Івано-Франківську та інших містах з'являються свої вечірки й фестивалі. Серед відомих подій — фестиваль «Construction» у Дніпрі, «Зорепад» у Львові та «Detailізація» в Івано-Франківську, які демонструють, що якісна електронна музика лунає по всій країні, а не лише в столиці.

Механізми організації музичних заходів. Успішне проведення електронної події — чи то нічної вечірки (до війни), чи багатоденного фестивалю — потребує ретельного менеджменту та координації (The clubs, 2016). Організатори починають з розробки концепції заходу (формат, жанровий напрям, цільова аудиторія) та підбору лайн-апу артистів (The clubs, 2016). Важливою є локація: альтернативні івенти нерідко відбуваються в нестандартних місцях — закинутих промзонах, на складах, на паркових зонах (The clubs, 2016). Це створює унікальну атмосферу, але потребує додаткових зусиль для підготовки простору (звук, світло, безпека). Наприклад, команда фестивалю «Strichka» щороку використовує всі приміщення колишньої стрічко-ткацької фабрики, де розташований «Closer», вибудовуючи тимчасові бари, сцени та зони відпочинку, щоб на 24 години перетворити цей простір на багатоповерховий рейв (The clubs, 2016). Для масштабних фестивалів формується оргкомітет, що розподіляє завдання: технічне забезпечення (звук, сцени, освітлення), логістика (трансфер артистів, розміщення), маркетинг і PR (промоція в соцмережах, партнерства, робота зі ЗМІ), волонтери та персонал (бар, вхід, безпека, медична допомога тощо) (The clubs, 2016). За даними досліджень, організація фестивалів в Україні як бізнес все ще перебуває на етапі становлення, значною мірою тримаючись на ентузіазмі організаторів (The clubs, 2016). Вона не підкріплена достатньою державною підтримкою чи стабільним фінансуванням, тому кожен аспект — від відкриття до закриття заходу — планується з урахуванням обмежених ресурсів та можливих ризиків (The clubs, 2016).

Водночас, малі локальні івенти можуть організовуватися менш формально, але не менш ефективно. Яскравий приклад — серія київських технорейвів «СХЕМА». Після Революції Гідності 2014 року столична клубна індустрія занепадала, і лише «Closer» продовжував стабільно працювати; тоді незалежний ентузіаст Слава Лепшеєв започаткував вечірки «СХЕМА», роблячи ставку винятково на локальних діджеїв та нестандартні локації (скейт-парк під мостом, гаражі тощо) (The clubs, 2016). Організація цих заходів була відносно простою — анонс у соцмережах, секретне місце, мінімум декору — але це не завадило їм збирати понад тисячу рейверів щоразу. Подібні кейси показують, що успішний менеджмент події в альтернативній сфері спирається не стільки на великий бюджет, скільки на творчий підхід, розуміння аудиторії та злагоджену командну роботу.

Роль промоутерів, клубів та незалежних організаторів. Промоутери — рушійна сила розвитку електронної сцени. Саме вони відшукують нові локації, формують музичну програму й залучають аудиторію. В Україні діє чимало промогруп та незалежних об'єднань, які створюють власні серії вечірок. Наприклад, київське об'єднання «Rhythm Büro» відоме проведенням техновечірок у секретних локаціях: точну адресу повідомляють лише власникам квитків за день до події, що підсилює інтригу (The clubs, 2016). «Rhythm Büro» запрошує улюблених закордонних артистів і водночас підтримує локальних, поступово розширюючись до запуску власного лейблу (The clubs, 2016). Інший приклад — згаданий вище «СХЕМА», що став синонімом київського рейву періоду після Майдану та довів важливість локального контенту і DIY-підходу (The clubs, 2016).

Постійні нічні клуби виконують не лише розважальну, а й інституційну роль. Вони є платформами для становлення артистів, лабораторіями для нових ідей і точками збору спільноти. «Closer» в Києві — не просто нічний клуб, а цілий арт-центр із власною галереєю, лейблом та резидентами, який став ядром культури й прославив Україну на світовій електронній мапі (The clubs, 2016). Приклад «Closer» демонструє, як приватна ініціатива може професійно управляти культурним простором: регулярні івенти, колаборації з міжнародними артистами, розвиток локальних талантів (The clubs, 2016). У Харкові осередком сцени слугує згаданий

«Живот», а з 2017 року — ще й «Культура Звука», яка розвинулась із магазину вінілових платівок до повноцінного клубного простору зі школою ді-джеї та власним лейблом (Кузубов, 2019). Засновники «Культури Звука» відзначають, що їхній проєкт об'єднав однодумців навколо спільної мети — розвитку локальної сцени, навіть попри фінансові труднощі та збитковість на початкових етапах (Кузубов, 2019).

Говорячи про Харків, не можливо не згадати про «Some People» — харківську формацію, яка з 2020 року активно розвиває локальну електронну сцену, переосмислюючи британське електронне звучання та інтегруючи його у власний культурний контекст (True Music Scene, 2024; Херасес, 2023). Після початку повномасштабної війни команда займалася благодійністю, організовувала аудіовізуальні перформанси та повернулася до Харкова з амбітною ініціативою — створенням Центру нової культури на території колишнього заводу (True Music Scene, 2024; Херасес, 2023). Простір «Some People» об'єднує концертний майданчик, галерею, студію, коворкінг і стає магнітом для нової хвилі харківської креативної молоді. Формація відома мультижанровими подіями, підтримкою локальних артистів і прагненням сформувати унікальне «харківське звучання» на основі ламаних ритмів, брейксів та басової музики (True Music Scene, 2024; Херасес, 2023).

Незалежні організатори та спільноти також відіграють критично важливу роль. У альтернативній електронній культурі часто виникають неформальні колективи за інтересами — від об'єднань аудіофілів, що роблять експериментальні сесії, до квір-ком'юніті (наприклад, київська платформа «Stezhka»), які проводять інклюзивні вечірки для ЛГБТ+ аудиторії (The clubs, 2016). Такі спільноти нерідко самоорганізуються: спільними зусиллями орендують простір, ділять обов'язки з промоції та логістики, забезпечують безпечний простір для своїх учасників. Клуби та промоутери часто підтримують подібні ініціативи, надаючи майданчики чи інформаційну підтримку. Симбіоз між комерційними клубами та незалежним андеграундом сприяє стійкості сцени: великі майданчики виховують нову аудиторію, а малі андеграундні івенти — підтримують автентичність культури та слугують інкубатором талантів (The clubs, 2016).

Менеджмент музичних спільнот і артистів.

Управління артистами (букінг і розвиток). Артисти альтернативної електронної сцени — переважно ді-джеї та продюсери — часто починають свій шлях у межах локальних спільнот, де діє принцип «свій до свого» (The clubs, 2016). На початкових порах менеджмент артистів носить DIY-характер: молоді музиканти самостійно ведуть сторінки в соцмережах, домовляються про виступи й випуски треків на дрібних лейблах (The clubs, 2016). З ростом популярності з'являється потреба в професійному менеджменті та букінгу. В Україні сформувалися незалежні booking-агенції та продюсерські центри, які допомагають артистам з організацією графіка, переговорів та піару (The clubs, 2016). Наприклад, відома ді-джейка Nastia (Анастасія Топольська) заснувала власну агенцію та лейбл для розвитку сцени (The clubs, 2016). Проте більшість андеграундних музикантів покладаються на локальних промоутерів і власні зв'язки (The clubs, 2016). Клуби зі свого боку сприяють просуванню резидентів — надають їм регулярні слоти для виступу, допомагають записувати підкасти, іноді фінансують поїздки на фестивалі (The clubs, 2016). У межах спільноти виробляються неформальні практики менеджменту: більш досвідчені артисти наставляють новачків, відбувається обмін контактами з закордонними колегами, спільне продюсування треків (The clubs, 2016). Важливу роль відіграють і галузеві організації, такі як Music Export Ukraine — незалежна платформа, що консулює українських музикантів і сприяє їхній участі в міжнародних шоукейсах та фестивалях (The clubs, 2016). Як результат, управління артистами в альтернативній електронній музиці — це поєднання самоорганізації, взаємопідтримки спільноти та поступової професіоналізації під час виходу на вищий рівень (The clubs, 2016).

Розвиток музичних спільнот. Стійка музична сцена неможлива без згуртованої спільноти — кластеру однодумців, що регулярно відвідують події, стежать за новинами і підтримують артистів (The clubs, 2016). Менеджмент спільноти включає комунікацію (через соціальні мережі, телеграм-канали, спеціалізовані медіа), модераторів онлайн-платформ, організацію позаформатних активностей (воркшопи, лекції, зустрічі) (The clubs, 2016). В Україні приклад успішного ком'юніті-менеджменту — онлайн-радіо «Аристократи» (Aristocrats FM), яке з 2014 року об'єднало велику аудиторію навколо еkleктичної музичної добір-

ки та інтерактивних шоу (The clubs, 2016). Хоча «Аристократи» охоплюють різні жанри, їхній внесок в електронну сцену значущий: станція знайомить слухачів з новими іменами, а також проводить події наживо (The clubs, 2016). Інший сучасний тренд — навчальні проекти (школи діджеїнгу, майстер-класи продакшену), які не лише передають знання, а й інтегрують нових людей у спільноту (Кузубов, 2019). При клубах або незалежно діють кілька діджей-шкіл (у згаданих «Культурі Звука» в Харкові, при київських студіях, «Detaili» в Івано-Франківську, «Paradek» у Львові), де випускники потім дебютують на локальних вечірках (Кузубов, 2019). Все це підкріплюється медіаактивністю: українські музичні видання (наприклад, онлайн-журнал «Slukh», «MIXMAG» або блоги ентузіастів) висвітлюють події сцени, публікують інтерв'ю з артистами та історії успіху (The clubs, 2016). Так формується відчуття спільної справи, залученість аудиторії до розвитку культури, що і є кінцевою метою менеджменту спільноти (The clubs, 2016).

Музичні лейбли в Україні та їхній внесок. Незалежні лейбли — важливий інструмент популяризації жанру та менеджменту артистів. Термін «незалежні» (або інді-лейбли) означає їхню організаційну та фінансову незалежність від найбільших світових корпорацій звукозапису («мейджорів»), що дозволяє їм провадити більш гнучку та ризиковану політику, орієнтуючись на нішеві та некомерційні жанри. Вони дозволяють видавати релізи українських електронних музикантів, поширюючи їх на світовий ринок через цифрові платформи чи вініл (The clubs, 2016). За останнє десятиліття з'явилося кілька помітних українських лейблів у сфері електронної музики. Один із піонерів — «Kvitnu» (заснований 2006), що спеціалізувався на експериментальній електроніці й здобув визнання в Європі, випустивши альбоми низки українських артистів (The clubs, 2016). У 2010-х роках навколо клубів та промогруп виникли власні імпринти: наприклад, київський лейбл «Wicked Bass» продюсера Noizar, що видає записи в стилях від гаражного хаусу до дабстепу (The clubs, 2016). Лейбл «Культура Звука» в Харкові підписав як українських, так і європейських музикантів, випускаючи платівки жанру minimal house з дистрибуцією в Німеччині (Кузубов, 2019). При клубі Ж (K41) у Києві діє лейбл «Standard Deviation», який до війни 2022 року встиг заявити про себе серією прогресив-

них релізів (Eede, 2022). Показово, що «Standard Deviation» одразу працював на міжнародну аудиторію: 2022 року, через дев'ять місяців після початку вторгнення, лейбл перезапустився з благодійною компіляцією «From Ukraine, For Ukraine», куди увійшли треки як українських артистів, так і зіркових гостей світової техносцени (наприклад, DJ Stingray 313, Marcel Dettmann тощо) (Eede, 2022). Цей реліз зібрав кошти до фонду підтримки клубної спільноти K41 та продемонстрував єдність глобальної і локальної сцени (Eede, 2022). Як результат, українські лейбли виконують подвійну функцію: просування локальних талантів (надаючи їм платформу для дебюту й росту) та культурна дипломатія (знайомлячи світ з українським звучанням, налагоджуючи співпрацю з зарубіжними артистами) (The clubs, 2016). Результатом є зростання впізнаваності сцени: якщо раніше українська електронна музика лишалася мало відомою поза країною, то нині завдяки лейблам і релізам про неї знають на фестивалях Європи й Америки (The clubs, 2016).

Взаємодія локальних та міжнародних артистів. В Україні розвиток електронної музики відбувався із затримкою відносно країн Європи та США — перші експерименти композиторів в електронній музиці припадають на період «відлиги» 1960-х років, а початок системного розвитку — на кінець 1990-х. Причина такої затримки має суспільно-історичний характер — ідеологічні настанови радянської доби та периферійне становище українських міст відносно Москви зумовлювали несприятливий клімат для мистецьких експериментів (Бондаренко, 2021, с. 3–4). Із здобуттям Україною незалежності українські композитори отримали можливість встановити тісні контакти з іноземними митцями, опанувати західноєвропейським досвідом і технологіями. З'явилась можливість організації в Україні концертів, майстер-класів та фестивалів електронної музики (Бондаренко, 2021, с. 4).

Інтернаціоналізація — одна з важливих тенденцій розвитку сцени в останні роки. Українська електронна сцена привертає все більше уваги на міжнародному рівні. Київ часто порівнюють із Берліном як новий центр технокультури, а українські діджеї та клуби стають помітними учасниками європейських фестивалів і культурних обмінів (Бабаєв, 2024, с. 97). Українські організатори все активніше залучають міжнародних артистів до своїх

подій, що підвищує їхній статус і приваблює ширшу аудиторію. Великі фестивалі на кшталт «Brave! Factory» чи «Strichka» стабільно включають у лайнап зірок з Європи, Північної Америки, Азії (Cherel, 2021; Sears, 2024). Наприклад, на фестивалях 2023 року в Києві поруч з українськими виступали артисти із США, Франції, Німеччини — такий жест солідарності та підтримки української сцени в складні часи був особливо помітним (Cherel, 2021; Sears, 2024). Навіть під час війни, коли проводити великі заходи важко, деякі закордонні ді-джеї приїздили до Києва, зокрема, на день народження клубу «Closer» у жовтні 2022 року прибули кілька європейських артистів, щоби висловити підтримку й зіграти для української публіки (The clubs, 2016).

З іншого боку, українські артисти дедалі частіше інтегруються в міжнародний обіг. Ще до війни західна преса називала київську сцену «новим Берліном» за її динамічність та прогресивність (The clubs, 2016). Провідні українські ді-джеї гастролюють клубами Європи, виступають на престижних фестивалях (наприклад, український дует Artbat став всесвітньо відомим у жанрі мелодік-техно) (The clubs, 2016). Співпраця виходить за межі виступів: українські продюсери підписують контракти з зарубіжними лейблами, беруть участь у спільних проектах (The clubs, 2016). Як наслідок, між локальною та глобальною спільнотами виникає культурний обмін.

Показовим є проект «система | system» — український лейбл та спільнота, куратори якого в 2022–2023 роках провели 170 інтерв'ю з україн-

ськими та іноземними музикантами, видали англомовну книгу про українську електронну сцену й запустили масштабну збірку з 86 треків від артистів з різних країн. Усі зібрані кошти пішли на благодійність, а проект отримав відгук у світових медіа — це ще більше зблизило українських діячів з міжнародною аудиторією (Стемпнівич, 2023).

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що альтернативна електронна сцена в Україні є складним багаторівневим явищем, яке поєднує самоорганізацію, креативність та гнучке реагування на виклики часу. Важливу роль у розвитку цієї сфери відіграють незалежні промоутери, клуби, лейбли та ініціативи, які формують унікальне культурне середовище та сприяють інтеграції українських артистів у міжнародний контекст. Водночас, організація подій та менеджмент спільнот часто базуються на ентузіазмі учасників і нестабільній фінансовій підтримці, що вимагає пошуку нових стратегій для забезпечення стійкості сцени. Значущим чинником є зростання солідарності всередині спільноти, розвиток освітніх і благодійних проектів, а також активна взаємодія з глобальною електронною сценою, що відкриває нові можливості для культурного обміну. Досвід українських лейблів і фестивалів демонструє, що навіть у складних соціальних умовах можливо досягати міжнародного визнання та залучати широку аудиторію. Подальші дослідження в цій сфері мають зосереджуватися на аналізі трансформаційних процесів, впливу цифрових технологій, а також на розробці ефективних моделей підтримки креативних індустрій в Україні.

Примітки:

¹ DIY (Do It Yourself) — зроби це сам; підхід, що передбачає самостійне виконання завдань без залучення професіоналів, часто з творчим або експериментальним підходом.

Література:

- Бабаєв, Р. Ф. (2024). Становлення диджей-культури. Від початку до епохи диско: історико-культурний аналіз. *Культурологічний альманах*. Випуск 2. С. 96–102. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.2.10>
- Бондаренко, А. І. (2021). Електронна музика в Україні останньої третини XX – початку XXI століття: дисертація кандидата мистецтвознавства: 26.00.01. Київський національний університет культури і мистецтв. Київ. 293 с.

- Кузубов, Д. (2019, 19 вересня). «Культура Звука», «Живот» і оперний театр. Як влаштована електронна сцена Харкова. *Слух (Slukh.media)*. Відновлено з <https://slukh.media/texts/kharkiv-electronic-scene/>
- Стемпнівич, Я. (2024, 31 травня). Electrum Up To Date Festival з українськими акцентами. *Polskie Radio (українська служба)*. Відновлено з <https://www.polskieradio.pl/398/7861/Artykul/3385248,electrum-up-to-date-festival-%D0%B7-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%BC%D0%B8-%D0%B0%D0%BA%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%B8>
- Anderson, T. & Kavanaugh, P. (2007). A 'Rave' Review: Conceptual Interests and Analytical Shifts in Research on Rave Culture. *Sociology Compass*, 1(2). P. 499–519. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2007.00034.x>
- Chepel, A. (2021, August 10). Kyiv's Brave! Factory Festival 2021 Announced. *The Brvtalist*. Retrieved from <https://the-brvtalist.com/bravefactoryfestival2021/2021/8/10/kyivs-brave-factory-festival-2021-announced>
- Eede, C. (2022, November 28). Ukraine's Standard Deviation label relaunched with 20-track fundraiser compilation. *DJ Mag*. Retrieved from <https://djmag.com/news/ukraines-standard-deviation-label-relaunched-20-track-fundraiser-compilation>
- Fuernkranz, M. (2024). "Being a DJ is My Form of Resistance": The Dance Floor As a Safer Space for Queer-Feminist Communities in Vienna. *Dancecult*, Vol. 16, No. 1, 31–50. DOI: <https://doi.org/10.12801/1947-5403.2024.16.01.03>
- Jóri A., & Lücke, M. (Eds.). (2020). *The New Age Of Electronic Dance Music and Club Culture*. Springer. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-39002-0>
- Hayward, P. (2021). Out of Love: EDM Tourism to Ibiza and the Repression of Local Cultural Identity. *Dancecult*. Vol. 13, No. 1. DOI: <https://doi.org/10.12801/1947-5403.2021.13.01.09>
- Mazierska, E., Gillon, L., & Rigg, T. (Eds.). (2021). *The evolution of electronic dance music*. Bloomsbury Academic. 305 p. DOI: <https://doi.org/10.5040/9781501366390>
- Mouraviev, I. (2024). London Dubstep Culture in an Online Discord Community. *Dancecult*. Vol. 16, No. 1, P. 51–71. DOI: <https://doi.org/10.12801/1947-5403.2024.16.01.04>
- Reddell, T. (2013). Ethnoforgery and Outsider Afrofuturism. *Dancecult*. Vol. 5, No. 2. P. 88–112. DOI: <https://doi.org/10.12801/1947-5403.2013.05.02.05>
- Robin, G. (2024). Berghain, Techno and the Body Factory: Ethnography of a Club's Regulars. *Dancecult*. Vol. 16, No. 1, P. 125–142. DOI: <https://doi.org/10.12801/1947-5403.2024.16.01.07>
- Sears, M. (2024, August 22). Brave! Factory returns in new Kyiv location with Spencer Parker, Monotronique and Yana Ponura. *Mixmag*. Retrieved from <https://mixmag.net/read/brave-factory-2024-festival-kyiv-news>
- The Clubs, Parties And Artists Building A Rave Scene In Kiev (2016, May 3). *Telekom Electronic Beats*. Retrieved from <https://www.electronicbeats.net/city-guide-kiev-ukraine/>
- True Music Scene: Some People (2024, 15 серпня). Електронна сцена Харкова. *DTF Magazine*. Відновлено з <https://donttakefake.com/true-music-scene-epizod-2-formatsiya-some-people-i-golos-suchasnogo-harkova/>
- Xeraces, A. (2023, 7 вересня). Some People: культурне відродження Харкова в промисловій зоні. *Mixmag Ukraine*. Retrieved from <https://mixmagukraine.com/feature/some-people-kharkiv>

References:

- Anderson, T. & Kavanaugh, P. (2007). A 'Rave' Review: Conceptual Interests and Analytical Shifts in Research on Rave Culture. *Sociology Compass*, 1(2). P. 499–519. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2007.00034.x>
- Babaiev, R. F. (2024). Stanovlennia didzhei-kultury. Vid pochatku do epokhy dysko: istoryko-kulturnyi analiz [Formation of DJ culture: Historical and cultural analysis]. *Kulturologichnyi almanakh* [Culturological Almanac], 2(10), 96–102. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.2.10> (in Ukrainian)
- Bondarenko, A. I. (2021). Elektronna muzyka v Ukraini ostannoi tretyni XX – pochatku XXI stolittia: dysertathia kandydata mystetstvoznavstva: 26.00.01 [Electronic music in Ukraine in the last third of the 20th – early 21st century: Ph.D. thesis]. *Kyivskiy natsionalnyi universytet kultury i mystetstv* [Kyiv National University of Culture and Arts]. Kyiv, Ukraine. (in Ukrainian)

- Chepel, A. (2021, August 10). Kyiv's Brave! Factory Festival 2021 Announced. *The Brvtalist*. Retrieved from <https://thebrvtalist.com/bravefactoryfestival2021/2021/8/10/kyivs-brave-factory-festival-2021-announced>
- Eede, C. (2022, November 28). Ukraine's Standard Deviation label relaunched with 20-track fundraiser compilation. *DJ Mag*. Retrieved from <https://djmag.com/news/ukraines-standard-deviation-label-relaunched-20-track-fundraiser-compilation>
- Fuernkranz, M. (2024). "Being a DJ is My Form of Resistance": The Dance Floor As a Safer Space for Queer-Feminist Communities in Vienna. *Dancecult*, Vol. 16, No. 1, 31–50. DOI: <https://doi.org/10.12801/1947-5403.2024.16.01.03>
- Hayward, P. (2021). Out of Love: EDM Tourism to Ibiza and the Repression of Local Cultural Identity. *Dancecult*. Vol. 13, No. 1. DOI: <https://doi.org/10.12801/1947-5403.2021.13.01.09>
- Jóri A., & Lücke, M. (Eds.). (2020). *The New Age Of Electronic Dance Music and Club Culture*. Springer. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-39002-0>
- Kuzubov, D. (2019, September 19). "Kultura Zvuka", "Zhyvot" i opernyi teatr. Yak vlashtovana elektronna stsena Kharkova ["Kultura Zvuka", "Zhyvot" and the opera theatre. How the electronic scene of Kharkiv is organized]. *Slukh (Slukh.media)*. Retrieved from <https://slukh.media/texts/kharkiv-electronic-scene/> (in Ukrainian)
- Mazierska, E., Gillon, L., & Rigg, T. (Eds.). (2021). *The evolution of electronic dance music*. Bloomsbury Academic. 305 p. DOI: <https://doi.org/10.5040/9781501366390>
- Mouraviev, I. (2024). London Dubstep Culture in an Online Discord Community. *Dancecult*. Vol. 16, No. 1, P. 51–71. DOI: <https://doi.org/10.12801/1947-5403.2024.16.01.04>
- Reddell, T. (2013). Ethnoforgery and Outsider Afrofuturism. *Dancecult*. Vol. 5, No. 2. P. 88–112. DOI: <https://doi.org/10.12801/1947-5403.2013.05.02.05>
- Robin, G. (2024). Berghain, Techno and the Body Factory: Ethnography of a Club's Regulars. *Dancecult*. Vol. 16, No. 1, P. 125–142. DOI: <https://doi.org/10.12801/1947-5403.2024.16.01.07>
- Sears, M. (2024, August 22). Brave! Factory returns in new Kyiv location with Spencer Parker, Monotronique and Yana Ponura. *Mixmag*. Retrieved from <https://mixmag.net/read/brave-factory-2024-festival-kyiv-news>
- Stempnevych, Ya. (2024, May 31). Electrum Up To Date Festival z ukrainskymy aktsentamy [Electrum Up To Date Festival with Ukrainian accents]. *Polskie Radio (ukrainska sluzhba)* [Polish Radio (Ukrainian Service)]. Retrieved from <https://www.polskieradio.pl/398/7861/Artykul/3385248,electrum-up-to-date-festival-%D0%B7-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%BC%D0%B8-%D0%B0%D0%BA%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%B8> (in Ukrainian)
- The Clubs, Parties And Artists Building A Rave Scene In Kiev (2016, May 3). *Telekom Electronic Beats*. Retrieved from <https://www.electronicbeats.net/city-guide-kiev-ukraine/>
- True Music Scene: Some People (2024, August 15). Kharkiv electronic scene. *DTF Magazine*. Retrieved from <https://donttakefake.com/true-music-scene-epizod-2-formatsiya-some-people-i-golos-suchasnogo-harkova/> (in Ukrainian)
- Xepaces, A. (2023, September 7). Some People: cultural revival of Kharkiv in the industrial zone. *Mixmag Ukraine*. Retrieved from <https://mixmagukraine.com/feature/some-people-kharkiv> (in Ukrainian)

Oleksandr (Oles) Zazulin

Ukrainian alternative electronic scene: organization, management, and international integration

Abstract. The article examines the management practices of the Ukrainian alternative electronic music scene as a multi-level system for organizing cultural events, managing communities, and supporting artists. It analyzes the specifics of organizing raves, festivals, and club nights, the role of promoters, independent collectives, and labels in shaping the scene, as well as the particularities of community management and DIY approaches. Special attention is given to the transformation of event formats, the growth of community solidarity, and the rethinking of music's cultural mission, particularly in response to social and political challenges. The study, utilizing qualitative analysis of media and case studies of key initiatives, concludes that effective management in this sphere combines creativity, self-organization, and flexibility. These factors foster the resilience and development of Ukraine's cultural environment and promote its growing integration into the international music landscape.

Keywords: Ukrainian electronic scene, underground raves, music event management, promoters and clubs.